

ХУДОЖНІ ТВОРИ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ АКТОРІВ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Єремєєва І.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Радянський та російський історик С.О. Шмідт наголошував на особливому значенні художніх творів у якості джерел, адже в них, за його словами, відображено «живі риси часу».

Важливий етап розвитку театру в Російській імперії пов'язаний з ім'ям видатного драматурга Олександра Миколайовича Островського. Кілька його п'єс присвячені провінційним акторам. Це, зокрема, комедії «Ліс» і «Таланти і прихильники», мелодрама «Без вини винні» та драма «Безприданниця». Створені у період з 1870 по 1883 роки, вони не лише зображали побут акторів, а й завдяки своїй популярності сформували певні соціальні стигми відносно представників акторської професії.

Твори російського письменника О.І. Купріна, присвячені життю працівників сцени, створені на основі власного досвіду автора. На зламі ХІХ та ХХ століть письменник працював актором у сумському театрі. Своїм колишнім колегам він присвятив оповідання «Останній дебют» 1889 р., «До слави» 1894 р., «На покої» 1902 р., «Як я був актором» 1903 р., «Угар» 1904 р.

На відміну від російської літератури цього періоду, молода українська письменність не мала в своєму розпорядженні великої кількості сюжетів, присвячених чи хоча б опосередковано пов'язаних із акторською професією. З цієї точки зору п'єса «Талан» українського письменника, театального і культурного діяча М. Старицького являє собою унікальне джерело. Сам автор називав її «драмою в п'яти діях і шести обмінах із побиту малоруських акторів». П'єсу написано із присвятою видатній українській актрисі Марії Заньковецькій. У ній змальовано особливості закулісного життя українського театру: відносини артистів між собою, спілкування з меценатами, рецензентами та публікою.

Життя акторів єврейських театрів змальовано у романі «Блонджендештерн» («Мандрівні зорі» – Авт.) єврейського письменника з Полтавщини, Шолома Алейхема. Написаний на ідиш у період з 1909 по 1911 роки, він розкрив повсякдення єврейського театру. Пригоди молодих артистів починалися у Бессарабії, на території Російської імперії, і продовжувалися на Галичині та в Європі, закінчувалися за кілька років в Америці. Оскільки автор сам належав до творчої інтелігенції цього народу, він на власному досвіді пережив описані в романі перипетії постійних поневірянь євреїв.

Таким чином, твори російської, української та єврейської художньої літератури (на ідиш) останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. є важливим джерелом вивчення загальних характеристик та особливостей повсякденного життя акторів Наддніпрянської України означеного періоду.